

Paulina Celecka

PAŁAC W BOJADŁACH, XVIII w.

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1

Załącznik do *decyzji*
Zv. 5442.32.2016 (2)
dnia 25-11-2016

SPRAWOZDANIE – WSTĘPNE WYNIKI BADAŃ KONSERWATORSKICH
DLA CELÓW PROJEKTOWYCH
POSTULATY KONSERWATORSKIE
PROGRAMY PRAC KONSERWATORSKICH

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 068 324 73 90, 068 324 74 11
tel./fax 068 325 37 45

ELEWACJA

Stwierdzono, że na elewacji znajdują się tynki, sztukaterie i ich opracowania malarskie pochodzące z przynajmniej czterech różnych faz chronologicznych:

I – tynk wapienno-piaskowy z piaskiem o drobnym i średnim ziarnie w jasnym, białawym, ciepłym kolorze, kładziony w dwóch warstwach. Tynk pomalowano na białą. Zamocowano wystrój sztukatorski nad otworami okiennymi i drzwiowymi za pomocą gwoździ kutych. Sztukaterie te wykonano w częściach z masy przypominającej gipsową, spajając je już na ścianie zaprawą wapienno-piaskową. Sztukatorska dekoracja tympanonu wykonana jest na podsiebitce mocowanej drutami i przybijanej do podłoża gwoździami kutymi. Końcowe opracowanie malarskie tynku wykonane na bazie pobiałej jest ugrowe, opracowanie sztukaterii białe i jasnougrowe, nie można wykluczyć dodatkowego barwnego podmalowania formy. Kolorystykę wyższych partii fasady należy sprawdzić po ustawieniu rusztowań do prac remontowych elewacji. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż na elewacji północno-wschodniej w sąsiedztwie poddanego prac konserwatorskim-restauratorskim okna iluzyjnego znajduje się zachowane fragmentarycznie w górnej połowie blendy drugie podobne okno (po lewej od odsłoniętego, patrząc na wprost). Stan zachowania tej partii tynku jest zły, z odspojeniami i osłabioną strukturą.

Opracowanie tynkarskie z tego czasu jest w złym stanie zachowania, największe jego partie widać na poziomie I piętra od strony fasady, niewielkie partie stwierdzono na elewacjach bocznych.

Z tego samego czasu pochodzą piaskowcowe detale na elewacji, w tym portal główny z analogicznymi nawarstwieniami malarskimi jak sztukaterie nad otworami okiennymi.

Wykonano stolarkę drzwi głównych z płaskorzeźbioną dekoracją, mocując ją na zawiasach pasowych. Najstarszy stwierdzony na niej kolor to jasny brąz w ciepłym odcieniu. Kolorystykę tych drzwi należy jednak zweryfikować w trakcie prac konserwatorskich.

II – lokalne naprawy tynku wykonane w technice wapienno-piaskowej, z powtórzeniem kolorystyki elewacji oraz dekoracją malarską w formie iluzyjnych okien, zachowane również w złym stanie

III – naprawy tynkarskie zachowane na elewacjach frontowej i bocznych, wykonane z tynku wapienno-piaskowego modyfikowanego hydraulicznie cementem. Zrekonstruowana pozioma opaska sztukatorska (profil oddzielający parter od I piętra) w technice cementowo-wapiennej. Już w tym czasie istniały znaczne ubytki dekoracji sztukatorskiej nad otworami okiennymi elewacji bocznych, ponieważ uzupełnienia tynku znajdują się w obrębie ubytków tych sztukaterii, bez ich rekonstrukcji. W tym czasie zakryto okna iluzyjne, elewację pomalowano na ugrowo, elementy sztukatorskie na białą. Poziomy profil jest w dobrym stanie zachowania na obwodzie całego budynku, uzupełnienia i zacierki tynkarskie w złym z powodu złego stanu zachowania podłoża – starszych tynków. Wymieniono stolarkę drzwiową od strony ogrodu.

IV – Elewację od strony ogrodu oczyszczono ze starszych warstw tynkarskich i z detalu sztukatorskiego, pozostawiając jedynie gzyms koronujący z konsolami. Nowa wyprawa tynkarska jest nieporadna z widocznymi dniońkami. Od strony fasady i elewacji bocznych płaskie powierzchnie obrzucono tzw. „barankiem”.

W ramach niezależnych działań właściciela odkryto ozdobne piaskowcowe fragmenty większego detalu (np. portalu) funkcjonujące jako stopnie do bocznych wejść od strony fasady.

WNĘTRZE

W trakcie przeprowadzonych do tej pory w obiekcie prac badawczych stwierdzono obecność malowideł w następujących pomieszczeniach (numeracja wg inwentaryzacji z 2006 roku, w załączeniu wersja elektroniczna):

a) Parter:

- dekoracja malarska w formie kolumn jońskich podtrzymujących gzyms oddzielający strop od ścian, o błękitnych trzonach i ugrowych głowicach na fioletowym tle, połączonych kwiatonami, flankujących otwory drzwiowe i okienne. Dekoracja ta wraz ze sztukaterią nie zachowała się w części pomieszczenia wtórnie wydzielonej na kuchnię. Tą samą dekorację stwierdzono w zamurowanych wnękach okiennych ściany północno-wschodniej pomieszczenia. Opisywana polichromia znajduje się pod siedmioma wtórnymi przemalowaniami.
- pomieszczenie 1.25, dekoracja malarska w formie różowo-czerwonych roccaile'owych płycin na błękitnym tle oraz ugrowe obramienia otworów okiennych. Dekoracja wydaje się zachowana lokalnie, najpełniej na ścianie od strony fasady, w partii przy podłodze stwierdzono podobną dekorację wykonaną w technice olejnej, charakterystycznej dla końca XIX i początku XX wieku. dekoracja ta znajduje się pod trzema wtórnymi przemalowaniami i znajduje się na tynku stanowiącym jedną fazę chronologiczną z neobarokowym kominkiem wymurowanym z cegieł dziurawek i opracowanym w zaprawie cementowej lub cementowo-wapiennej. Dekoracja malarska kominka jest nieczytelna i konieczne jest jej pełne odczytanie w trakcie prac konserwatorskich.
- pomieszczenie 1.02, dekoracja malarska w formie miękkich, niebieskich wzorów, prawdopodobnie roślinnych na białym tle w glifie otworu drzwiowego, pozostałe partie ścian zachowane w złym stanie. Przy zamurowanym otworze drzwiowym do korytarza stwierdzono dwie przeprowadzone w odstępie około 30 cm niebieskie linie, na tym poziomie pod gzymsem malowidło nieczytelne. Dekoracja malarska kominka jest nieczytelna i konieczne jest jej pełne odczytanie w trakcie prac konserwatorskich.
- pomieszczenie 1.06, prosta dekoracja w formie żółtych pasów na niebieskim tle, obramujących płaszczyzny glifów i ścian.
- korytarze i hol pomalowane na biało, z lamperią na wysokości około 40-50 cm wymalowaną olejno w kolorystyce brązowo-ugrowej, imitującą płycinową boazerię. Warstwa malarska zachowana stosunkowo dobrze za wyjątkiem partii o złym stanie zachowania podłoża tynkarskiego (szczególnie w części północno-wschodniej)

b) I piętro:

- pomieszczenie 2.11, malowidło w formie rzędu szarych kolumn doryckich na czerwonym cokole, połączonych czerwonymi i niebieskimi wstęgami, całość na jasnym błękitnym tle. Kolumny podtrzymują gzyms oddzielający strop od ścian. Malowidło najlepiej zachowane jest w pomieszczeniu nr , w pomieszczeniu sąsiednim, będącym pierwotnie jednym z nr, malowidło zachowane w gorszym stanie. Dekoracja znajduje się pod trzema wtórnymi nawarstwieniami.
- pomieszczenia 2.10 i 2.24, skromna dekoracja w formie pasa podkreślającego od spodu gzyms - brązowego na szarym tle.
- pomieszczenie 2.13, dekoracja malarska w formie roślin i drzew o nieokreślonej formie artystycznej, przykryta dwoma przemalowaniami, znajdująca się na tynku o śladach długiej ekspozycji bez końcowego opracowania (np. będącego pod tkaninowymi tapiseriami) i leżąca bezpośrednio na warstwie wyrównawczej (gładzi). Niski poziom artystyczny i technika wykonania (przypominająca farby plakatowe) wskazuje na współczesny rodowód malowidła. W pomieszczeniu tym stwierdzono w sąsiedztwie pieców niewielkie fragmenty (relikty) niebieskiego wymalowania na białym tle. Kominki wymurowane w technice analogicznej, jak kominki na parterze, również o nieokreślonej dekoracji malarskiej. Należy zwrócić uwagę na rodzaje podłóg w pałacu.

Na parterze stwierdzono cztery rodzaje podłóg:

- posadzka ceglana, obecnie wtórnie przykryta (stwierdzona w części północno-wschodniej), (prawdopodobnie XVIII w)
- posadzka z płytek cementowych szarych i niebieskich w holu (XIX/XX wiek)
- posadzka z płytek gresowych wielobocznych dwubarwnych z charakterystyczną nadaną fakturą (XIX/XX wiek)
- podłogi parkietowe ze szlachetnych gatunków drewna układane na surowych deskach sosnowych łączonych na styk i mocowanych za pomocą gwoździ drucianych o okrągłym przekroju (prawdopodobnie datowanie jak wyżej)
- podłoga deskowa z wąskich desek mocowanych na gwoździe druciane (XIX/XX wiek) znajdująca się na podeście reprezentacyjnych schodów.

Na I piętrze stwierdzono trzy rodzaje podłóg:

- podłogi deskowe o szerokich deskach łączonych ze sobą na wpust i pióro, mocowanych kołkami drewnianymi, zachowane lokalnie w części południowo-zachodniej
- podłoga w pomieszczeniu nr 2.13, z szerokimi deskami, z usytuowaną centralnie ozdobną owalną rozetą wykonaną z różnych gatunków drewna.
- podłogi deskowe o średniej szerokości desek łączone na wpust i pióro, mocowane za pomocą gwoździ kutych stwierdzone w pozostałych pomieszczeniach.

Datowanie napraw i warstw tynkarskich we wnętrzu pałacu na obecnym etapie badań nie jest jasne. Wydaje się, że we wszystkich pomieszczeniach pałacowych za wyjątkiem holu i klatki schodowej znajduje się tynk wapienno-piaskowy lokalnie kładziony na podsiębitce trzciniowej mocowanej drutami na gwoździe kute. Taki sposób tynkowania sugeruje powstanie tych tynków w II połowie XIX wieku. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że ma on podobny wygląd, jak tynk znajdujący się pod opracowaniem sztukatorskim na elewacji, zinterpretowanym jako oryginalny. Może to wskazywać na podobną technikę wykonania tynków z różnych faz chronologicznych. Co więcej, sztukateria znajdująca się w tympanonie fasady pałacu położona jest na podkład z podsiębitki mocowanej drutem za pomocą gwoździ kutych. Datowanie obu wypraw tynkarskich należy zweryfikować przez wykonanie badań petrograficznych oraz metalograficznych (drut).

Stolarka drzwiowa wewnątrz pałacu nosi ślady trzech głównych ingerencji:

I – wykonanie drzwi o wydatnym profilu framugi i żółtej kolorystyce i trzpieniach zawiasów o ozdobnej kutej formie

II – stolarka drzwiowa płycinowa o bardziej płaskim profilu, z elementami okuciovymi charakterystycznymi dla przełomu XIX i XX wieku

III – stolarka drzwiowa płycinowa z elementami okuciovymi charakterystycznymi dla początku XX wieku (głównie na parterze pałacu, w tym wiatrołap przy wejściu głównym), z opracowaniem w formie mazerunku o chłodnej, zielonkawobrązowej kolorystyce.

Reprezentacyjna klatka schodowa pochodzi z przełomu XIX i XX lub początku XX wieku, z elementami drewnianymi z obróbką charakterystyczną dla maszynowej pracy. Kolumny z cokołami drewnianymi, trzonami opracowanymi w technice cementowo-wapiennej na drewnianym podłożu z podsiębitką. Widoczna najstarsza dekoracja ciemnoszara (również na balustradzie), wtórna w formie mazerunku. Dokładne ocenienie kolorystyki elementów drewnianych klatki schodowej należy wykonać w ramach kontynuacji niniejszych badań lub w trakcie prac konserwatorskich.

POSTULATY KONSERWATORSKIE

1. Konieczne jest przeprowadzenie konserwacji-restauracji zachowanego oryginalnego wystroju sztukatorskiego elewacji według programu prac zamieszczonego poniżej.
2. Konieczna jest pełna rekonstrukcja brakujących elementów wystroju elewacji (kroksztynów, obramień otworów okiennych opasek, gzymsów, tympanonu) oraz zrekonstruowanie

pierwotnego wyglądu zachowanych fragmentów. Prace należy wykonać zgodnie ze sztuką sztukatorską.

3. Konieczna jest rekonstrukcja wyglądu elewacji od strony ogrodu, zniszczonego jednym ze współczesnych remontów, zgodnie z pierwotnym wyglądem bocznych elewacji budynku (uwzględnione w programie prac konserwatorskich dla elewacji).
4. Konieczne jest przeprowadzenie konserwacji-restauracji portalu, piaskowcowej balustrady od strony fasady oraz piaskowcowych płyt okrywających narożniki budynku przez dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki o specjalności konserwacja rzeźby kamiennej i detalu architektonicznego. Program prac konserwatorskich-restauratorskich dla tych elementów powinien być napisany przez osobę powyższej specjalizacji.
5. Należy przeprowadzić konserwację-restaurację drugiego zachowanego okna iluzjonistycznego na elewacji północno-wschodniej (po lewej od już wyeksponowanego malowidła), zgodnie z już istniejącym programem prac konserwatorskich-restauratorskich napisanym dla pierwszego okna, które jest już po przeprowadzeniu powyższych prac.
6. Wskazane jest wyjęcie ozdobnych elementów piaskowcowych pełniących obecnie funkcję stopni do otworów drzwiowych bocznych skrzydeł z poziomu tarasu od strony fasady i zastąpienie ich nowymi elementami piaskowcowymi, o prostszej formie.
7. Konieczne jest sprawdzenie, czy wspomniane wyżej elementy piaskowcowe mogły stanowić pierwotnie część portalu wejścia do pałacu od strony ogrodu i docelowo umieścić je tam lub wyeksponować w inny sposób na terenie pałacu.
8. Wskazane jest, aby wspomniane wyżej elementy piaskowcowe poddać pracom konserwatorskim, których zasięg i przebieg będzie podyktowany ostateczną decyzją o sposobie ich eksponowania.
9. Konieczne jest skorygowanie powierzchni tarasu tak, aby umożliwić sprawne odprowadzenie wody opadowej z jego powierzchni.
10. Wskazane jest zastąpienie współczesnych płytek nawierzchni pałacowego tarasu pokryciem bardziej adekwatnym dla czasu powstania obiektu, z zachowaniem zasady przepuszczalności zastosowanego pod nową nawierzchnię podłoża.
11. Należy skorygować teren wokół budynku, aby zapobiec gromadzeniu się wody opadowej w nieckach i kałużach przy fundamentach.
12. Konieczne jest zrekonstruowanie niezachowanej części reprezentacyjnej klatki schodowej z zachowaniem materiałów i sposobu opracowania zachowanej części. Dopuszcza się nawiązanie do kolorystyki pierwszego wtórnego (białego) opracowania malarskiego kolumn i balustrady w przeciwieństwie do oryginalnego, gdzie kolumny mają ciemnobrązowe lub kapitele, czarne cokoły i ciemnognatowe trzony.
13. Prace konserwatorskie-restauratorskie przy kolumnach, stopniach i balustradach wymienionej wyżej klatki schodowej mogą być przeprowadzone pod nadzorem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki przez zespół osób wykwalifikowanych w sztukatorstwie i stolarstwie.
14. Zaleca się przywrócenie lub nawiązanie do najstarszej zachowanej kolorystyki wnętrza holu na parterze i I piętrze oraz ścian i stropu klatki schodowej (białe wnętrza z dwoma złożonymi profilami gzymsu, z niską ugrową lamperią oddzieloną brązowym pasem), z końca XIX wieku lub początku XX. Właściwa kolorystyka opisanych partii powinna być ustalona w ramach prowadzonego podczas remontu nadzoru konserwatorskiego.

15. Konieczne jest zachowanie drewnianych podłóg o znacznej szerokości desek, mocowanych

na kołki drewniane. Podłogi te mogą być jedyną pozostałością po barokowym wystroju wewnątrz.

16. Konieczne jest zachowanie pozostałości stolarki drzwiowej wewnątrz budynku i poddanie jej pracom konserwatorskim-restauratorskim. Prace te mogą być przeprowadzone przez wykwalifikowanego stolarza pod nadzorem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki.
17. Konieczne jest zachowanie stolarki drzwiowej zewnętrznej i poddanie jej pracom konserwatorskim-restauratorskim. Wspomniane prace przy głównych drzwiach wejściowych do pałacu powinny być przeprowadzone przez dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki. Prace przy drzwiach od strony ogrodu mogą być wykonane przez wykwalifikowanego stolarza pod nadzorem konserwatorskim.
18. Należy rozważyć likwidację wtórnych ścianek działowych szczególnie w salach sąsiadujących z salą reprezentacyjną na I piętrze oraz w pomieszczeniu północno-wschodnim na parterze. Wskazane jest również odtworzenie otworów drzwiowych ze wspomnianych w pierwszej kolejności pomieszczeń I piętra do sali reprezentacyjnej.
19. Możliwe jest odsłonięcie ceglanej posadzki w korytarzu na parterze i zabezpieczenie wtórnych zabytkowych płytek gresowych, na przykład zmagazynowanie ich i/ lub wykożystanie w innych pomieszczeniach pałacu.
20. Zaleca się pozostawienie cementowych płytek w holu pałacu i poddanie ich pracom konserwatorskim-restauratorskim. Program prac powinien być ustalony przez dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki o specjalności konserwacja rzeźby kamiennej i detalu architektonicznego.
21. Zaleca się, aby prace remontowe w pałacu przebiegały pod nadzorem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki.
22. Naprawy istniejących sztukaterii wewnątrz pałacu, w tym trzonów kolumn oraz uzupełnienie ich ubytków powinno być wykonane przez dyplomowanego sztukatora materiałami przeznaczonymi do obiektów zabytkowych.
23. Instalację elektryczną należy przeprowadzić w istniejących wtórnie wykonanych bruzdach, oraz ewentualnie natynkowo na gzymsach sztukaterii. Większa dowolność przeprowadzenia instalacji elektrycznej dopuszczalna jest w holu, na klatce schodowej oraz na korytarzach odchodzących od wspomnianej przestrzeni, gdzie stwierdzono nawarstwienia nie starsze, niż początek XX wieku, pozbawione bogatszej dekoracji malarskiej.
24. W razie konieczności przeprowadzenia instalacji elektrycznej przez sztukaterie, wskazane jest przewiercenie kanałów o możliwie jak najmniejszej średnicy przez strukturę sztukaterii zamiast wkuwania się i niszczenia ich profilu.
25. Instalację wodnokanalizacyjną należy przeprowadzić w sposób jak najmniej ingerujący w strukturę zabytku, najlepiej w miejscu już zaistniałych bruzd i zniszczeń zabytku.
26. Uzupełnienia tynku w pomieszczeniach z dekoracjami malarskimi wymienionymi w części opisowej niniejszego opracowania należy wykonać tynkiem wapienno-piaskowym w proporcji 3 cz. piasku na 1 cz. wapna, z dobrych jakościowo materiałów, najlepiej – przeznaczonych do prac konserwatorskich lub pozostawić otwarte bruzdy do czasu przeprowadzenia prac konserwatorskich-restauratorskich.
27. Konieczne jest uzupełnienie badań konserwatorskich o ocenę nawarstwień w wyższych partiach elewacji, obecnie trudno dostępnych (tympanon, gzyms koronujący) po postawieniu rusztowań, przed rozpoczęciem prac remontowych na elewacji.
28. Konieczne jest zachowanie obecnych historycznych ścianek działowych.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH-RESTAURATORSKICH – POLICHROMIA NA ŚCIANACH WE WNĘTRZU PAŁACU

1. Usunięcie wtórnych nawarstwień malarskich mechanicznie.
2. Dezynfekcja odkrytej zabytkowej powierzchni substancją biobójczą (na przykład Preventol) przez natrysk.
3. Podklejenie ewentualnie stwierdzonych spęcherzeń tynku zaprawą iniekcyjną mineralną przeznaczoną do obiektów zabytkowych na przykład firmy Ledan. W przypadku cienkich odspojień o utrudnionej penetracji proponuje się wprowadzenie dyspersji żywicy akrylowej lub żywicy akrylowej zmodyfikowanej domieszką wypełniacza – kredy.
4. Doczyszczenie warstwy malarskiej za pomocą odpowiednio dobranych pędzli i włókna szklanego.
5. Wzmocnienie strukturalne tynkarskiego podłoża poprzez nasączenie jej preparatem na bazie krzemionki organicznej (na przykład firmy Remmers, Funkosil SN).
6. Konsolidacja warstwy malarskiej z podłożem. Do zabiegu przewiduje się zastosowanie środka mineralnego na bazie szkła wodnego lub organicznego na bazie żywicy termoplastycznej. Dokładne określenie rodzaju, stężenia i sposobu aplikacji środka zostanie określone po przeprowadzeniu odpowiednich prób.
7. Uzupelnienie warstwy tynkarskiej z zachowaniem charakterystycznej faktury tynku. Do uzupełnienia należy wykorzystać zaprawę wapienno-piaskową zmieszaną z 1 części spoiwa (dobrego jakościowo wapna dołowanego, o minimum 10 lat) i 3 części wypełniacza (piasku o charakterze podobnym jak wypełniacz zastosowany oryginalnie).
8. Uzupelnienie warstwy malarskiej metodą graficzną farbami na spoiwie w postaci roztworu alkoholowego paraloid B 82 (około 3,5%). Farba przeznaczona do uzupełnień musi mieć zbliżone właściwości wizualne do oryginału i zawierać pigmenty odporne na działanie promieni UV.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH-RESTAURATORSKICH – PŁASZCZYZNY ELEWACJI I DETALE SZTUKATORSKIE CIĄGNIONE

1. Usunięcie wtórnych tynków z elewacji, z zachowaniem sztukatorskich zdobień na elewacjach, poprzez skuwanie i zeszlifowywanie wtórnych nawarstwień. Możliwe jest usunięcie odspojonego lub osypującego się oryginalnego tynku z płaszczyzn elewacji z pominięciem detalu sztukatorskiego.
2. Dokładne oczyszczenie odsłoniętego muru myjką ciśnieniową lub parownicą w celu usunięcia zanieczyszczeń mogących spowodować odspajanie się nowo założonych tynków lub warstw malarskich.
3. Dezynfekcja obszarów zagrzybionych lub zaatakowanych przez glony np. preparatem StoPrim Fungal 0889-001, Sto-ispo, lub innym o analogicznym składzie.
4. Zachowane elementy ciągniętego detalu architektonicznego w miejscach odspojień lub pęknięć należy podkleić odpowiednią zaprawą przeznaczoną do obiektów zabytkowych.
5. Powtórzenie na fasadzie oryginalnego profilu gzymsu w obszarach ubytków tynku techniką ciągnięta z zastosowaniem zaprawy przeznaczonej do uzupełnień elementów

sztukatorskich, firmy Sto-ispo, Remmens lub inną tożsamą przeznaczoną do obiektów zabytkowych.

6. Uzupełnienie tynku. Do uzupełnienia wyprawy tynkarskiej zaleca się zastosowanie dobrej jakości tynku wapienno-piaskowego lub wapienno-piaskowego w niewielkim stopniu modyfikowanego hydraulicznie. Można również zastosować gotowy tynk przeznaczony do obiektów zabytkowych firmy Remmers, Sto-ispo, Keim, Schomburg lub tożsame.
29. Pomalowanie elewacji budynku. Do malowania płaszczyzn elewacji zaleca się zastosowanie techniki krzemianowej z zastosowaniem laserunkowego końcowego opracowania imitującego technikę wapienną lub też techniki wapiennej. W analogicznej technice należy pomalować wtórne oraz zrekonstruowane partie wystroju sztukatorskiego elewacji z odtworzeniem charakteru warstw malarskich na zachowanych jej fragmentach.
30. Zaleca się zastosowanie farb firmy Keim, lub tożsamej, oferującej wysokiej jakości farby przeznaczone do obiektów zabytkowych.
31. Najbardziej zbliżona do oryginału kolorystyka elewacji według wzornika Keim Eckklusiv:

Płaszczyzna elewacji	Detal architektoniczny
9053, 9073	9057, 9077

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH-RESTAURATORSKICH – SZTUKATERIE NA ELEWACJI I WEWNĄTRZ PAŁACU

1. Usunięcie wtórnych nawarstwień malarskich mechanicznie.
2. Dezynfekcja odkrytej zabytkowej powierzchni substancją biobójczą (na przykład Preventol) przez natrysk.
3. Podklejenie ewentualnie stwierdzonych spęcherzeń tynku zaprawą iniekcyjną mineralną przeznaczoną do obiektów zabytkowych na przykład firmy Ledan. W przypadku cienkich odspojień o utrudnionej penetracji proponuje się wprowadzenie dyspersji żywicy akrylowej lub żywicy akrylowej zmodyfikowanej domieszką wypełniacza – kredy.
4. Wzmocnienie strukturalne murowanego (w razie złego stanu zachowania) podłoża oraz zaprawy sztukatorskiej poprzez nasączenie preparatem na bazie krzemionki organicznej (na przykład firmy Remmers, Funkosil SN).
5. Doczyszczenie warstwy malarskiej za pomocą odpowiednio dobranych pędzli i włókna szklanego.
6. Odsolenie zasolonych obszarów tynku przez wykonanie okładów z ligniny nasączonej wodą destylowaną.
7. Konsolidacja warstwy malarskiej z podłożem. Do zabiegu przewiduje się zastosowanie środka mineralnego na bazie szkła wodnego lub organicznego na bazie żywicy termoplastycznej. Dokładne określenie rodzaju, stężenia i sposobu aplikacji środka zostanie określone po przeprowadzeniu odpowiednich prób.
8. Uzupełnienie zaprawy sztukatorskiej z zachowaniem charakterystycznej faktury tynku. Do uzupełnienia należy wykorzystać zaprawę wapienno-piaskową zmieszaną z 1 części spoiwa (dobrego jakościowo wapna dołowanego minimum 5 lat) i 3 części wypełniacza (piasku o charakterze podobnym jak wypełniacz zastosowany oryginalnie), odpowiednio zmodyfikowaną zaprawą hydrauliczną lub gotowe zaprawy do uzupełniania sztukaterii

przeznaczone do obiektów zabytkowych (np. firmy Remmers, Keim lub tożsame).

9. Uzupelnienie warstwy pobiały. W celu polepszenia właściwości malarskich pobiały możliwe jest zmodyfikowanie jej niewielką domieszką dyspersji akrylowej, przeznaczonej do stosowania w obiektach zabytkowych.
10. a) ELEWACJA: Uzupelnienie warstwy malarskiej imitacyjnie farbami na spoiwie krzemianowym (firmy Keim) Farba przeznaczona do uzupelnien musi miec zblizone właściwości wizualne do oryginału i zawierać pigmenty odporne na działanie promieni UV.
- b) WNETRZE: Rekonstrukcja lub aranżacja kolorystyczna zgodnie z ustaloną kolorystyką wnętrza.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH-RESTAURATORSKICH – STOLARKA DRZWIOWA ORAZ BALUSTRADA I COKOŁY, KAPITELE KOLUMN KLATKI SCHODOWEJ WEWNĄTRZ PAŁACU, DRZWI WEJŚCIOWE DO BUDYNKU

A. Elementy drewniane tynkowane (trzony kolumn klatki schodowej)

1. Usunięcie wtórnych nawarstwień malarskich mechanicznie lub chemicznie odpowiednio dobranymi kompozycjami rozpuszczalników.
2. Dezynfekcja odkrytej zabytkowej powierzchni substancją biobójczą (na przykład Preventol) przez natrysk.
3. Podklejenie ewentualnie stwierdzonych spęcherzeń warstw zaprawy sztukatorskiej zaprawą iniekcyjną mineralną przeznaczoną do obiektów zabytkowych na przykład firmy Ledan. W przypadku cienkich odspojen o utrudnionej penetracji proponuje się wprowadzenie dyspersji żywicy akrylowej lub żywicy akrylowej zmodyfikowanej domieszką wypełniacza – kredy.
4. Konsolidacja warstwy malarskiej z podłożem. Do zabiegu przewiduje się zastosowanie środka mineralnego na bazie szkła wodnego lub organicznego na bazie żywicy termoplastycznej. Dokładne określenie rodzaju, stężenia i sposobu aplikacji środka zostanie określone po przeprowadzeniu odpowiednich prób.
5. Uzupelnienie zaprawy sztukatorskiej z zachowaniem charakterystycznej faktury tynku. Do uzupelnienia należy wykorzystac zaprawę wapienno-piaskową zmieszana z 1 części spoiwa (dobrego jakościowo wapna dołowanego minimum 5 lat) i 3 części wypełniacza (piasku o charakterze podobnym jak wypełniacz zastosowany oryginalnie), odpowiednio zmodyfikowaną zaprawą hydrauliczną lub gotowe zaprawy do uzupelniania sztukaterii przeznaczone do obiektów zabytkowych (np. firmy Remmers, Keim lub tożsame).
6. Uzupelnienie warstwy malarskiej imitacyjnie farbami na spoiwie krzemianowym (firmy Keim) lub na bazie spoiwa akrylowego (paraloid B 82 w roztworze alkoholowym). Farba przeznaczona do uzupelnien musi miec zblizone właściwości wizualne do oryginału i zawierać pigmenty odporne na działanie promieni UV.

B. Elementy drewniane polichromowane (stolarka drzwiowa oraz balustrada, cokoły, kapitele kolumn klatki schodowej wewnątrz pałacu, drzwi wejściowe do budynku)

1. Demontaż elementów ruchomych, transport do pracowni konserwatorskiej.
2. Usunięcie wtórnych przemalowań chemicznie i mechanicznie kompresami z odpowiednio dobranych mieszanin rozpuszczalników lub gotową pastą do usuwania powłok malarskich/

- lakierniczych. Dopuszczalne jest również działanie gorącym powietrzem o odpowiednio dobranej temperaturze.
3. Ewentualna wymiana fragmentów drewna które utraciło właściwości konstrukcyjne, w przypadku, gdy w trakcie prac konserwatorskich stwierdzi się ich zły stan zachowania, powodujący znaczną utratę właściwości konstrukcyjnych – użytkowych elementu. Elementy te lub ich fragmenty należy zastąpić dobrej jakości, prawidłowo wysezonowanym drewnem tego samego gatunku, co elementy oryginalne. Spoinę klejową należy wzmocnić łączeniami stolarskimi (kołkami).
 4. Uzupelnienie ewentualnie stwierdzonych mniejszych, ale mających konstrukcyjny charakter ubytków kitem chemoutwardzalnym Araldite.
 5. Uzupelnienie niewielkich ubytków kitem wodorozcieńczalnym do drewna.
 6. Zabezpieczenie elementów żelaznych roztworem alkoholowym taniny.
 7. Pokrycie elementów żelaznych narażonych na intensywne użytkowanie cienką warstwą lakieru chemoutwardzalnego, tak aby nie zatracić naturalnego, satynowego połysku metalu. (w przypadku stwierdzenia warstwy barwnej, rekonstrukcja tej warstwy z użyciem farby antykorozyjnej z odpowiednio dobranym połyskiem.
 8. Impregnacja drewna roztworem żywicy akrylowej w rozpuszczalniku o dużej lotności. Sugeruje się zastosowanie Paraloidu B72 w toluenie lub ksylenie
 9. Rekonstrukcja kolorystyki stolarki w nawiązaniu do oryginalnej techniki wykonania, z zastosowaniem farb rozpuszczalnikowych na bazie żywicy syntetycznej o dużej wytrzymałości przy intensywnej eksploatacji.
 10. Transport elementów z pracowni.
 11. Montaż elementów w ościeżach wraz z regulacją .pracy drzwi
 12. Sporządzenie dokumentacji opisowej i fotograficznej z przebiegu prac konserwatorskich.

Paulina Celeste

**WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW**
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 068 324 73 90, 068 324 74 11
tel./fax 068 325 37 45

FOTOGRAFIE

1. Fragment blendy z zachowanym fragmentarycznie drugim oknem iluzyjnym: 1 – najstarsza warstwa malarska na tynku wapienno-piaskowym; 2 – wtórna warstwa malarska powtarzająca prawdopodobnie starszą dekorację, na tynku wapienno-piaskowym, 3 – naprawa tynkarska i malarska z końca XIX lub początku XX wieku; 4 – obrzutka strukturalna, II połowa XX wieku.
2. Jak wyżej, inny fragment.
3. Elewacja frontowa, fragment uszkodzonej sztukaterii nad otworem okiennym. Widoczne tynkarskie podłoże z podbiałą, element sztukatorski zamocowany do ściany na gwóźdź kuty, z pozostałością zaprawy wapienno-piaskowej spajającej pokazany element z kolejnym.
4. Fragment sztukaterii jak wyżej: 1 – jasna żółtawa pobiała wapienna, oryginalne opracowanie; 2 – jasna żółtawa pobiała wapienna, pierwsze wtórne opracowanie; 3 – ugrowa warstwa malarska, drugie wtórne opracowanie; 4 – białe przemalowanie II połowa XX wieku
5. Jak wyżej, pierwsza warstwa malarska nosi ślady ugrowego rozmalowania.
6. Odkrywka w pomieszczeniu nr 2.13 (I piętro). Widoczny tynk z zabrudzeniami powierzchniowymi, na nim warstwa wyrównawcza i dekoracja w postaci bujnej roślinności.
7. Pomieszczenie jak wyżej, odkrywka ze wspomnianą dekoracją.
8. Pomieszczenie nr 2.11 (I piętro) z dekoracją w formie rzędu kolumn ze wstęgami.
9. Pomieszczenie nr 1.24 (parter) z dekoracją w formie kolumn połączonych kwiatonami.
10. Pomieszczenie nr 1.25 (parter) z dekoracją w formie rokokowych (neorokokowych?) płycin.
11. Pomieszczenie nr 1.02 (parter) z dekoracją w formie błękitnych wzorów (roślinnych?) zachowanych w glifie otworu drzwiowego.
12. Jeden z najstarszych zachowanych elementów okuciowych stolarki drzwiowej (między pomieszczeniami nr 2.21 i 2.22 na I piętrze)